

אך אסור מתקנת חכמים לאכול את כל התבואות והירקות הגדלים מאליהם, מחמת החשש שיבואו לעבוד ולזרוע בשביעית, ויטענו העבריינים שהתבואה הזאת היא מזריעה שורעו בשנה השישית.

גזירה זו לא נגזרה על פירות האילנות, כיון שבין כה וכה הם גדלים בשביעית מאליהם.

ב. זמן הביעור.

רצתה התורה שפירות הארץ בשביעית יהיו מיועדים לאוכלן בשנה השביעית לכל אדם, ושלא יבואו לסחור בהם להרבות הון, ולהשאר עם ההון הקדוש בקדושת שביעית גם לאחר כלות השמיטה.

לפיכך ציותה תורה לבער, בזמן שכלים הפירות מן השדה, את כל הפירות של שמיטה, ואת כל הכסף שהתקבל תמורת הפירות הללו [ושהתקדש בקדושת שביעית], כדי למנוע את שמירת הפירות ואת צבירת ההון הנובע מהן, מעבר לשנת השמיטה. [עייין במילואים שכך מסביר רש"י].

הביעור נעשה על ידי הפקרת הפירות, ואם לא הפקירם עד זמן הביעור, אסורים הם באכילה.

ונטל רבי שמעון ספיחי כרוב ואכל מהם, ואף נתן לי לאוכלם. ולאחר זמן הביעור היה.

ואמר לי: בני, בפני אכול ספיחי כרוב, אפילו לאחר זמן ביעורם.

אבל שלא בפני — לא תאכל.

כי אני, שראיתי את רבי שמעון בן יוחי שאכל — כדי ראוי הוא רבי שמעון בן יוחי

רב אשי אמר: אפילו תימא שההולך מארץ ישראל לבבל חייב לנהוג כחומרי בבל, נמי לא קשיא מידי על רבה בר בר חנה.

דחני מילי דנותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם, דוקא חיבא דאין דעתו לחזור למקומו, אלא להשתקע במקום שהלך לשם.

ורבה בר בר חנה, בדעתו לחזור לארץ ישראל הוה! לכך לא נתחייב לנהוג כחומרי בבל.

אמר ליה רבה בר בר חנה לבריה: בני, אף שאני אוכל דאייתרא, אתה לא תאכל אותו, לא בפני, ולא שלא בפני.

אני, שראיתי את רבי יוחנן שאכל אותו — כדי [ראוי] הוא רבי יוחנן לסמוך עליו, ולאכול בין בפניו ובין שלא בפניו.

אבל אתה, שלא ראית אותו אוכל דאייתרא — לא תאכל בין בפניו בין שלא בפניו.

ופליגי ידידיה אדיריה! שסותר רבה בר בר חנה את דברי עצמו במקום אחר.

דאמר רבה בר בר חנה: סח לי רבי יוחנן בן אלעזר: פעם אחת נכנסתי אחר רבי שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא לגינה בשנת השמיטה

נא-ב בסוגיא שלפנינו מתבארים שני מושגים בעניני שמיטה: "ספיחים" ו"ביעור":

א. איסור ספיחים.

נחלקו חכמים ורבי עקיבא אם מותר מן התורה לאכול את מה שגדל בשנה השביעית מזרעים שנפלו מאליהם.

לפי חכמים, מן התורה מותר לאכול את כל מה שגדל בשנה השביעית מאליו.

השדה כל ימות החורף. ולכן העלים היוצאים מן הקלח הם כמו פירות הגדלים על האילן. ופירות האילן אינם בכלל ספיחים, משום שאין האילן כלה [רש"י, על פי התוספות].

וחכמים אומרים: כל הספיחים [ירקות הגדלים מאליהם בלא שזרעום] **אסורים**, כולל ספיחי כרוב.

ותרויהו [רבי שמעון וחכמים] — **אליבא דרבי עקיבא**, האוסר את הספיחים מן התורה, נחלקו, ואמרו כן.

דתניא: כתיב "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע, ולא נאסוף את תבואתנו".

אמר רבי עקיבא: למאי איצטריך למיכתב "ולא נאסוף"? והרי מאליו מוכן שלא יאספו.

שהרי: **וכי מאחר שאין זורעין** — **מהיכא** הם יהיו **אוספין**?

אלא, בהכרח, דקאי קרא אף על תבואה שצמחה מאליה. שאף היא אסורה לאחר הביעור.

והכי קאמר קרא: הן לא נזרע, ואף את הגדל מאליו לא נוכל לאסוף ולאוכלו.

מכאן לאיסור **ספיחין**, **שהן אסורים מן התורה** באכילה, לאחר זמן הביעור [לפי שיטת רש"י].

עבורי **לסמוך עליו בין בפניו ובין שלא בפניו**.

אבל **אתה, שלא** ראית את רבי שמעון אוכלם, ואינך מותר לאוכלם אלא מחמת שראית אותי אוכל — **דוקא בפני אכול** אותם. אבל **שלא בפני לא תאכל** מהם.

הרי קאמר רבה בר בר חנה, שאדם אשר ראה מעשה רב אצל רבותיו, מותר לו לסמוך עליו ולהקל מחמתו.

ולא הוא בלבד מותר בו, אלא אף אחרים מותרים בו, ובתנאי שיהיה הדבר בפניו.

וזה סותר למה שאמר לעיל, שרק לרואה בעצמו מותר הדבר. אבל לאחרים השומעים ממנו את מעשה הרב, לא הותר לסמוך עליו, אפילו בפניו של הרואה.

והוינן בה: **מאי** היא שיטת **רבי שמעון** המתיר ספיחי כרוב באכילה, ואפילו לאחר זמן הביעור?

ומשנינן: **דתניא:** **רבי שמעון אומר:** כל **הספיחים**, ירקות שגדלו בשביעית מאליהם — **אסורים באכילה לאחר זמן הביעור**.⁽¹⁾

הוינן מספיחי כרוב שהם מותרים.

וטעם ההיתר: **לפי שאין כיוצא בהן בירק השדה!**

שאינ הכרוב דומה לשאר ירקות השדה, לפי ששורשו, הנמצא בארץ, אינו כלה לחיה מן

הספיחים מן התורה אין קשר בין איסור ספיחים לביעור.

ואילו לפי חכמים, גזירת ספיחים היא איסור

1. רש"י מבאר שמדובר לאחר הביעור. והקשו עליו התוס' כמה קושיות. ועיקר הקושי הוא בכך שלפי רבי עקיבא האוסר את

אמר אביי: לא נאמר הכלל של "ואל ישנה אדם מפני המחלוקת", אלא **ארישא**.

שם הלך ממקום שעושין למקום שאין עושין לא יעשה מלאכה מטעם זה. אבל בסיפא, טעמא אחרינא הוא — כיון שבא ממקום שאין עושין, הרי הוא מחויב במנהג מקומו הקבוע.

רבא אמר: לעולם קאי נמי **אסיפא**. והכי **קאמר:**

לא יעשה מלאכה אף שבמקום שהוא נמצא עתה עושין. שהרי לא אמרו שאסור לשנות ממנהג המקום אלא מפני המחלוקת. **ואין בזו מפני שינוי המחלוקת!**

לפי שאין ההמנעות מעשיית מלאכה כדי להביא לידי מחלוקת.

כי מאי קאמרת? למה יש לך לחשוש?

אם לכך שכל הרואה אותו שובת ממלאכה יהיה **אומר** עליו שבא לחלוק עליהם ולומר **שמלאכה אסורה** בערבי פסחים — הרי אין לחשוש לכך. משום שלא יתלו זאת באיסור מלאכה.

אלא **מימר אמרי:** "כמה בטלני הוי בשוקא". ויתלו את שביתתו ממלאכה בבטלנות בעלמא.

עשיית שני ימים טובים בחוץ לארץ, נתקנה משום שבעבר היו מקדשים את החודש על פי הראיה, ולא הספיקו שלוחי בית דין להגיע לכל גלויות ישראל ולהודיעם אם נתקדש החודש בזמנו או לא.

ולכן, עשו מספק שני ימים יום טוב.

והוינן בה: ומאחר שאין ביעור לכרוב, לפי שאינו כלה, **במאי קא קמיפלגי** רבי שמעון וחכמים?

ומפרשינן: **רבנן סברי, גזרינן ספיחי כרוב, אטו שאר ספיחי דעלמא!** שם נתירם, יסברו שאין בספיחין איסור שביעית.

ורבי שמעון סבר: לא גזרינן ספיחי כרוב, אטו ספיחי דעלמא. וכיון שאין להם ביעור, הרי הם מותרים באכילה.

שנינו במתניתין: **ההולך ממקום שעושין בו מלאכה בערבי פסחים למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין, נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם, וחומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת!**

והוינן בה: **בשלמא ההולך ממקום שעושין בו מלאכה למקום שאין עושין, שפיר קאמר דנותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם, ואל ישנה אדם מפני המחלוקת, ולא ליעביד שם מלאכה.**

אלא ההולך ממקום שאין עושין בו מלאכה למקום שעושין — מאי קאמר "אל ישנה אדם מפני המחלוקת"?!?

והלא זהו טעם הפוך — **דכן נעביד מלאכה במקום שעושין.**

וזה הרי אינך מרשה לו, כי **הא אמרת "נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם וחומרי מקום שיצא משם"**.

אלמא, אם הוא בא ממקום שאין עושין, אינו עושה מלאכה אף במקום שעושין.

למקום שעושים בו שני ימים טובים — בתוך היישוב אסור הוא בעשית מלאכה, מפני המחלוקת.

אבל במדבר, הרי הוא מותר במלאכה, משום שלא שייך שם חשש זה.

רב נתן בר אסיא אזל מבי רב לפומבדיתא ביום טוב שני של עצרת. שמתיה [נידהו] רב יוסף על שזלזל ביום טוב שני של גלויות, ועבר בו על איסור תחומין.

אמר ליה אבוי ולנגדיה מר נגידי א"ל דעדיפא עבדי ליה לרב יוסף: עונש דעדיפא, שהוא חמור ממלקות — עבדי ליה. שהנידוי חמור יותר ממלקות, והראיה:

דבמערבא מימנו אנגידא דבר בי רב, היו נמנין להלקות תלמיד שסרח, ולא הוו מימנו אשמתא ולא נמנו לנדותו משום שחששו לכבוד התורה. אלמא, הנידוי חמור ממלקות.

איכא דאמרי: נגדיה [הלקה] רב יוסף את רב נתן בר אסיא, ולא נידהו.

אמר ליה אבוי: נשמתיה מר! [נדה אותן] דהרי רב ושמואל דאמרי תרוייהו: מנדין על זלזול בשני ימים טובים של גלויות!

אמר ליה רב יוסף: הני מילי דמנדין על כך, באיניש דעלמא אמרו כן. אבל הכא, דצורבא מדרבנן הוא, אין לנדותו. אלא עונש דטבא ליה [הקל יותר, דהיינו מלקות] עבדי ליה.

והראיה שהוא עונש קל: דבמערבא מימנו

במקומו של רב ספרא לא היו נוהגים אלא יום טוב אחד בלבד, משום שהיה סמוך לארץ ישראל, והיו שלוחי בית דין מגיעים לשם קודם יום טוב, ומודיעים להם כשנתקדש החודש בזמנו.

ואירע שהלך רב ספרא קודם יום טוב למקום שלא היו שלוחי בית דין מגיעין, ולפיכך היו נוהגים בו שני ימים טובים. [לפי תוספות — על פי המהרש"א].

ואמר ליה רב ספרא לרבי אבא: כגון אנן, דידעינן בקביעא דירחא, בקידוש החודש, שהרי באתי ממקום שהגיעו אליו שלוחי בית דין.

אם אני אמצא בתוך היישוב, שבו נוהגים שני ימים טובים מחמת הספק — לא עבידנא מלאכה.

ואף שאני עצמי אינו מסופק בדבר, לא אשנה ממנהג המקום, מפני שינוי המחלוקת, שהשינוי ממנהג המקום מביא למחלוקת.

נב-א אבל אם נמצא אני במדבר, מקום שאין מצויים שם אנשים, ולאותו מקום לא היו מגיעים אליו שלוחי בית דין, יש להסתפק — מאי? כיצד לנהוג בו?

האם כיון שאין מצויים שם בני אדם, מותר לי לשנות מדין אותו מקום, שהרי לא שייך שם חשש המחלוקת.

אמר ליה רבי אבא: הכי אמר רב אמי: ההולך ממקום שעושין בו יום טוב אחד

מהארץ מאליהם עוד לפני שנאסרו מחמת הגעת זמן הביעור!

שונה לחלוטין מאיסור אכילה לאחר זמן הביעור, לפי שכל תקנתה של גזירת ספיחים היא לאסור את כל התבואות והירקות הגדלים